

Pripremljeno okruženje - sastavnice Montessori pedagogije

Stojanov, Korina

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:439514>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**PRIPREMLJENO OKRUŽENJE- SASTAVNICE
MONTESSORI PEDAGOGIJE**

KORINA STOJANOV

Split, 2023.

Odsjek za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Preddiplomski sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Kolegij: Pedagoške koncepcije i pristupi u ranom i predškolskom odgoju

**PRIPREMLJENO OKRUŽENJE- SASTAVNICE
MONTESSORI PEDAGOGIJE**

Studentica: Korina Stojanov

Mentor: doc. dr. sc. Branimir Mendeš

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. MARIA MONTESSORI.....	2
3. TEMELJNE POSTAVKE MONTESSORI PEDAGOGIJE	4
3.1. MONTESSORI PEDAGOGIJA	4
3.2. RAZVOJ I SLIKA DJETETA	5
3.3. ČETIRI FAZE RAZVOJA.....	5
3.4. LJUDSKE SKLONOSTI.....	6
3.5. NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE	7
3.5.1. PRIPREMLJENO OKRUŽENJE	7
3.5.2. PRIRODNA ŽELJA ZA UČENJEM.....	7
3.5.3. PRAKTIČNO, KONKRETNO UČENJE	7
3.5.4. RAZDOBLJA POSEBNE OSJETLJIVOSTI.....	8
3.5.5. NESVJESNI UPIJAJUĆI UM.....	9
3.5.6. SLOBODA I OGRANIČENJA	9
3.5.7. SAMOSTALNOST I ODGOVORNOST.....	9
3.5.8. INDIVIDUALNI RAZVOJ	9
3.5.9. POŠTOVANJE	10
3.5.10. PROMATRANJE	10
4. PRIPREMLJENO OKRUŽENJE	11
4.1. NAČELO PRIPREMLJENOG OKRUŽENJA.....	11
4.2. MONTESSORI PROSTOR.....	12
4.3. MONTESSORI AKTIVNOSTI.....	13
4.3.1. KOORDINACIJA OČIJU I RUKU	14
4.3.2. GLAZBA I POKRET	14
4.3.3. PRAKTIČNI ŽIVOT (SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI)	14
4.3.4. UMJETNOST I RUKOTVORINE	15

4.3.5. JEZIK.....	15
4.4. MONTESSORI MATERIJAL.....	15
4.4.1. VJEŽBE ZA PRAKTIČAN ŽIVOT	16
4.4.2. OSJETILNI MATERIJAL.....	17
4.4.3. MATERIJAL ZA MATEMATIKU.....	17
4.4.4. MATERIJAL ZA JEZIK	17
4.4.5. MATERIJAL ZA SVEMIRSKI ODGOJ	18
4.5. ULOGA MONTESSORI ODGAJATELJA U PRIPREMLJENOM OKRUŽENJU ...	18
5. ZAKLJUČAK.....	21
SAŽETAK	22
SUMMARY	23
Literatura.....	24

1. UVOD

Montessori pedagogija je pedagoška koncepcija čija je začetnica Maria Montessori. Maria Montessori je bila liječnica i pedagoginja, a za nju jedini uzor bilo je samo dijete. Montessori pedagogija je pokrenuta na temelju promatranja djece, oblikovanjem vlastitih didaktičkih materijala i dobro promišljene okoline. Njena pedagogija je sada dobro poznata svugdje u svijetu, otvoreni su mnogi vrtići i škole koji je zastupaju. Montessori pedagogija se temelji na individualiziranom pristupu djetetu u kojemu je ključno poštivanje različitosti djece i njihovog osobnog tempa razvoja. Kvalitetno pripremljena okolina igra ključnu ulogu u razvoju, a ona podrazumijeva prilagođenost djeci, njihovim potrebama i sposobnostima. Prostor u Montessori ustanovama omogućava djeci neovisnost, slobodno kretanje, samostalno odabiranje aktivnosti. Montessori materijali su posebno osmišljen didaktički materijal koji je M. Montessori razvila na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom. Materijali su izrađeni od prirodnih materijala poput drva, metala, kože i stakla. Odgojitelji u Montessori ustanovama putem indirektno podrške omogućavaju djeci slobodan razvoj.

Kroz ovaj rad govorit će se u prvom dijelu općenito o samoj začetnici ove pedagogije te o njenim temeljnim načelima, drugi dio bit će fokusiran na pripremljeno okruženje i materijale koji se nalaze unutar njega te na kraju o ulozi odgajatelja.

2. MARIA MONTESSORI

Maria Montessori je rođena u Chiaravallu u Italiji 31. kolovoza 1870. godine, a umrla je 1952. godine u Nizozemskoj. Maria je bila jedinica i poticala je iz obitelji znanstvenika. Njen otac Alessandro radio je kao financijski savjetnik, a njegova želja bila je da Maria bude učiteljica. Njena majka, Renilde potječe iz obitelji poznatih talijanskih intelektualaca (Matijević, 2001). Usprkos očevim željama odlučuje postati liječnica (Britton, 2000). Bila je iznimno inteligentna i marljiva učenica.

Maria Montessori bila je prva žena u povijesti Italije koja je studirala i diplomirala medicinu 1896. godine (Davies, 2022). Maria Montessori radila je na Sveučilišnoj klinici 1897. kao liječnica gdje je došla u susret s djecom s emocionalnim i mentalnim oštećenjima (Davies, 2022). Vidjevši u kakvoj okolini ta djeca žive, odlučila je s tom djecom pedagoški raditi kako bi unaprijedila njihov napredak. Ovaj trenutak nazivaju rođenjem Montessori pedagogije. Smatrala je da je „duševna zaostalost“ više pedagoški problem, a manje medicinski. Proučavala je radove dvojice francuskih liječnika Jeana Itarda i Edouarda Sequina od kojih je preuzela osnovne ideje učenja putem osjetila i pokreta (Britton, 2000). Počela je oblikovati svoju pedagogiju i stvarati svoje vlastite materijale te je testirala svoje nove metode za učenje čitanja i pisanja. Na kraju je većina te djece položila državne ispite s većim ocjenama nego djeca bez poteškoća. Maria navodi kako je tome zaslužno vođenje drukčijim putem odnosno njima se pomagalo u psihičkom razvoju dok su normalna djeca bila obuzdavana i potištena (Montessori, 2023).

Maria Montessori je od prvih dana liječničke prakse surađivala s kolegom Guiseppom Montesanom. Njihova suradnja prerasla je u veliku ljubav i s njim Maria ostaje trudna. Guiseppe se oženio s drugom ženom, a za Mariu je rođenje izvanbračnog djeteta u to vrijeme moglo značiti kraj karijere. Iz tog razloga, tajno rodi dijete i povjerava ga na čuvanje jednoj obitelji na selu (Matijević, 2001). Morala je predati svoje dijete u tuđe ruke te to prešutjeti javnosti kako bi mogla svoj interes posvetiti drugoj djeci (Seitz i Hallwachs, 1997). Tijekom godina Maria je svog sina posjećivala, a kad je odrastao vodila ga je na poslovna putovanja gdje ga je predstavljala kao rođaka. Kasnije je on postao njen suradnik i pomoćnik.

Svoju prvu dječju kuću „Casa dei Bambini“ otvara 6. siječnja 1907. godine u San Lorenzu. Prva dječja kuća nalazila se u siromašnoj četvrti te ju je opremila namještajem koji je primjeren veličini za djecu, senzomotoričkim materijalom (Seitz i Hallwachs, 1997). Maria Montessori svoju metodu opisala je u knjizi *Il metodo della Pedagogica Scientifica all educazione infantile nelle Casa dei Bambini* 1909. godine. Njena metoda je nedugo zatim

postala poznata i raširila se po svijetu. Počela je održavati tečajeve, a nastala su i mnoga Montessori udruženja.

Važno je napomenuti da je za Mariu Montessori bio samo jedan uzor, a to je dijete (Seitz i Hallwachs, 1997). „Ipak, osobina koja ju je određivala kao osobu bilo je suosjećanje sa svim oblicima života....Suosjećanje koje je osjećala prema drugim ljudskim bićima, studij medicine i medicinska praksa dali su joj temelj, pripremili njezin um za promatranje djece i otkrića do kojih će je to promatranje dovesti.“ (Polk Lillard i Lillard Jessen, 2022:4).

3. TEMELJNE POSTAVKE MONTESSORI PEDAGOGIJE

3.1. MONTESSORI PEDAGOGIJA

Tradicionalni pristup obrazovanja ili tzv. Top-down pristup podrazumijeva proces kojim se prenose informacije i znanja koja bi djeca trebala znati i u tom pristupu za sve vrijedi isto, odnosno ne prate se različitosti ritmova djece. U Montessori obrazovanju svako dijete prema svom ritmu prolazi materijale. Dijete, odrasla osoba i okolina su u međusobnoj interakciji i utječu jedno na drugo. Odrasla osoba priprema okolinu, promatra i prilagođava je prema potrebama djeteta, a okolina privlači dijete i ono uči iz materijala ponuđenih u okolini (Davies, 2022). Prema Davies (2022) cilj Montessori obrazovanja je poticati djetetovu prirodnu želju za učenjem, a ne ispunjavati dijete informacijama.

Montessori pedagogija naglašava kako je svako dijete zasebna jedinka i da je svako dijete drukčije, no ono što im je zajedničko je da svako dijete ima želju i potrebu da se osjeća sigurno, sretno i neovisno (Dabić, 2020). Pedagogija Marie Montessori se temelji na individualiziranom pristupu djetetu s ciljem poticanja procesa samooblikovanja (Dječji vrtić Montessori dječja kuća). Ova pedagogija se opisuje kao učenje koje nije samo puko slušanje riječi odgajatelja i učitelja, nego je to proces učenja koji započinje kod djeteta i čine je izazovi u okolini (Buczynski i sur., 2019). Ono što ova pedagogija naglašava je poticajna okolina u kojoj se nalaze didaktički materijali. Cilj Montessori pedagogije je indirektno poticati interes na različita područja, njegovati dječju osobnost, navikavati djecu na međusobnu pomoć i suradnju bez obzira na porijeklo, rasu, nacionalnost, vjersku pripadnost ili slično (Jurčić i Markić, 2011).

Interes za Montessori pedagogiju je rastao u zadnjim desetljećima među znanstvenicima i praktičarima. Praksa potvrđuje kako se radi o modernoj i vremenu primjerenoj pedagogiji koja odgovara na individualne razvojne potrebe današnje djece te odgovara na sve složenije obrazovne zahtjeve modernog društva (Bašić, 2011). Ono što ju čini modernom je sama slika djeteta kao osobe koja se razvija, uči i uspostavlja odnose s vršnjacima i odraslima. Maria Montessori svoju pedagogiju utemeljila je na dva nosiva stupa, prvi je dijete i njegov razvoj, a drugi pripremljeno okruženje, a ujedno su to dva elementa koja su i danas aktualna (Bašić, 2011).

3.2. RAZVOJ I SLIKA DJETETA

Prije nego li dijete dođe u potpuno novi svijet, kroz devet mjeseci u majčinoj utrobi razvija svoje organe i živčani sustav. S navršena tri tjedna, počinje djetetu kucati srce, a u dobi od nekoliko tjedana već razlikuje zvukove, a oni potiču dijete na energično udaranje nogama. Kasnije u razdoblju od nekoliko mjeseci se razvijaju mišići, živčani sustav, organi, a na kraju pluća i probavni sustav. Djetetov emocionalni razvoj započinje već u njegovom prvom pripremljenom okruženju- maternici. Montessori je navodila da život ne započinje rođenjem, već začecem (Wikefeldt, 2011).

Količinu povjerenja i nade koju je Maria Montessori upućivala djeci je neizmjenjerna. Tvrdila je da dijete ima mnogo moći koje su čovjeku nepoznate (Montessori, 2003; prema Rajić, 2011).

Montessori se brinula i o rastu djetetova tijela, proučavala je i mjerila prema utvrđenoj praksi antropološkog istraživanja. Kako bi olakšala mjerenje pojednostavila ga je i osmislila red prema kojem će bilježiti podatke. Također je i povremeno slala obiteljima mjerne podatke. Smatrala je kako na ovaj način osim antropometrije, postoje i odgojne primjene. Djeca imaju priliku steći navike reda te uče brinuti o sebi (Montessori, 2023).

3.3. ČETIRI FAZE RAZVOJA

1. Faza: rano djetinjstvo (od rođenja do 6. godine)

Razdoblje od rođenja do šeste godine vrlo je nestabilno razdoblje u kojem se odvijaju velike promjene, gdje od bebe koja u potpunosti ovisi o odrasloj osobi prelazi do djeteta koje samostalno hoda, jede i govori (Davies, 2022). „To je vrijeme učenja preko svih osjetila, uči se svuda i uvijek, to je vrijeme kada se uči nesvjesno, preko osjećaja i putem kretanja“ (Seitz i Hallwachs, 1997: 34). Upijajući um je prisutan kroz cijelo ovo razdoblje, no kroz prve tri godine djeca nesvjesno poput spužve upijaju informacije bez napora, dok u drugoj polovici, od treće do šeste godine djeca počinju svjesno učiti. Svjesno učenje predstavlja dijete koje želi razumjeti sve te informacije (Davies, 2022).

2. Faza: kasno djetinjstvo (od 6. do 12. godine)

Faza kasnog djetinjstva je stabilnija nego prva faza ranog djetinjstva. U ovom razdoblju dijete nastoji razvijati svoju mentalnu neovisnost (Davies, 2022). Dijete želi više znati i sve upoznati čak i one stvari koje ne može dotaknuti (Seitz i Hallwachs, 1997). Prema Montessori u ovom razdoblju dijete razvija moralne kategorije, odnosno je li nešto dobro ili loše, pošteno

ili nepravedno. Društveno ponašanje djece je u ovom razdoblju naglašeno, djeca vole surađivati i raditi u skupinama (Davies, 2022).

3. Faza: adolescencije (od 12. do 18. godine)

Maria Montessori fazu adolescencije uspoređuje s prvom fazom. Kroz ovo razdoblje dolazi do velikih fizičkih i psiholoških promjena jer djeca prolaze kroz pubertet. U prvoj fazi dojenče se nastojalo osamostaliti, a u trećoj fazi adolescenti rade na društvenoj neovisnosti zbog čega se udaljuje od roditelja (Davies, 2022). „Dijete razvija emocionalnu stabilnost, osjećaj pripadanja, potrebu doprinošenja društvu“ (Rajić, 2011:161). Seitz i Hallwachs (1997) navode da kroz ovu fazu adolescenti napuštaju sigurnost djetinjstva i prolaze kroz vrijeme napetosti i kriza.

4. Faza: zrela dob (od 18. do 24. godine)

Poput druge faze, ovo je stabilnije razdoblje kada mlada osoba ima razuman i logičan um. Mlade osobe se u ovoj fazi žele odužiti društvu putem volonterskih radova, upisivanjem fakulteta i radeći (Davies, 2022). Odgojni cilj Marie Montessori, a ujedno i temelj njene pedagogije je sloboda i slobodan čovjek koji je sposoban sam upravljati svojim životom (Seitz i Hallwachs, 1997).

3.4. LJUDSKE SKLONOSTI

Ljudsko dijete za razliku od mladunca životinja, rađa se bez zadanih instinkta potrebnih za preživljavanje poput krzna koje ih grije, rogova i oštih zuba da ih brane, vještih nogu da ih izvuku iz opasnosti i sl. Ljudi umjesto instinkta imaju sklonosti određenim vrstama djelovanja. Montessori je ponudila opis tih sklonosti (Polk Lillard, i Lillard Jessen, 2022).

Polk Lillard i Lillard Jessen (2022) su sklonosti podijelili u četiri grupe radi boljeg razumijevanja. Prva grupa se odnosi na sklonosti za istraživanje, orijentaciju i red. Od samog rođenja ljudi krenu s istraživanjem sebe i svoje okoline. Orijentacija odnosno snalaženje u vremenu i prostoru djeci omogućuje stvaranje pretpostavke o budućim događajima (Philipps, 2003). Kada govorimo o sklonosti za red, Montessori je uočila da djeci red i pravilnost daje osjećaj sigurnosti (Philipps, 2003). Druga grupa se odnosi na sposobnost apstraktnog razmišljanja i mašte koji nam pomažu shvatiti i iskoristiti znanja koja smo usvojili, odnosno omogućuju nam stvaranje nečeg novog iz svega što nađemo u okolišu. Polk Lillard i Lillard Jessen (2022) kao primjer navode kako su prvi ljudi promatrali životinje kako koriste kopita za kopanje, rogove za obranu pa su i sami izradili alate i oružje. Treća grupa je najveća i ključna je prelazak iz apstraktnih ideja na stvarnost. Za provođenje ideja u djelo, ljudi imaju pet različitih sklonosti: rukovanje, preciznost, ponavljanje, kontrolu pogrešaka i usavršavanje.

Četvrta grupa uključuje samo jednu sklonost, a to je komunikacija. Polk Lillard i Lillard Jessen (2022) komunikaciju smatraju ključnom za sve ostale jer bez nje svaka nova generacija bi morala ponovno otkrivati sva znanja i mudrosti.

Montessori je uočila da ukoliko djeca nisu slobodna i ovise o odraslima da navedene ljudske sklonosti ne mogu doći do izražaja i kvalitetno voditi razvoj djeteta (Philipps, 2003). Uloga odraslih je da pripreme okoliš za dijete te da mu daju slobodu uz odgovornost (Polk Lillard i Lillard Jessen, 2022).

3.5. NAČELA MONTESSORI PEDAGOGIJE

3.5.1. PRIPREMLJENO OKRUŽENJE

Izuzetno je važno pripremiti aktivnosti koje su prilagođene dječjim sposobnostima i dobi, odnosno da su izazovne no da nisu preteške da dođe do odustajanja. Obveza je i stručna odgovornost Montessori odgajatelja, kvalitetna priprema okoline. U pripremljenoj okolini moraju se nalaziti originalni materijali, ali treba voditi i brigu o cjelokupnom ozračju (Dabić, 2020). „Pripremljenom okolinom Maria Montessori naziva okolinu koja je primjerena potrebama djeteta i nudi sve što je djetetu potrebno za tjelesnu, umnu i duhovnu prilagodbu“ (Dabić, 2020: 8). Davies (2022) dodaje da je sagledavanje prostora iz dječje perspektive važan dio pripreme okoline. Primjer koji navodi je postavljanje slika nisko na zidove kako bi ih djeca mogla vidjeti dok sjede na podu ili za niskim stolom.

3.5.2. PRIRODNA ŽELJA ZA UČENJEM

Maria Montessori je prepoznala unutarnju motivaciju djece za učenjem. Djeca samostalno uče hvatati, držati predmete na isti način nauče hodati, govoriti, čitati i sl. Sve to uz poticajno okruženje. Kako se u Montessori učionicama nalaze djeca različite dobi, mlađa djeca uče promatrajući starije, a starija djeca utvrđuju znanje pomažući mlađoj djeci (Davies, 2022).

3.5.3. PRAKTIČNO, KONKRETNO UČENJE

Pod praktično, konkretno učenje se podrazumijeva učenje iskustvom, odnosno da djeca bolje uče ako ono što čuju i vide usklade s radom ruku. Montessori materijali su oblikovani da dijete potiču na otkriće uz pomoć svojih ruku. Kod djece rane dobi važno je omogućiti taktilna iskustva, primjerice da drže predmete koje mi imenujemo, različite kopče koje mogu otvarati i

zatvarati poput čičak-trake i sl. Primjer praktičnog taktalnog učenja kojeg Davies (2022) navodi su matematički materijali za djecu od tri do šest godina, a to su niz malih zlatnih kuglica iz kojih dijete može vidjeti i u rukama doživjeti vrijednost.

3.5.4. RAZDOBLJA POSEBNE OSJETLJIVOSTI

Razdoblja posebne osjetljivosti se opisuju kao trenutak kada je dijete raspoloženo za učenje neke vještine ili koncepta i tada se događa s lakoćom i bez napora. „U unutarnjem planu razvoja skriveni su potencijali, koji kao unutarnja snaga organiziraju i usmjeravaju dječje interese. Iako sva djeca na svijetu slijede iste zakonitosti razvoja, prolaze iste, ireverzibilne, senzibilne faze – ipak se svako dijete razvija individualno“ (Bašić, 2011: 207). Kako bismo primijetili u kojem je razdoblju posebne osjetljivosti dijete, potrebno je promatrati i pružiti odgovarajuće poticaje i aktivnosti. Primjerice, ukoliko primijetimo da se dijete želi penjati po namještaju, vjerojatno je u razdoblju posebne osjetljivosti za kretanje. Možemo složiti stazu s preprekama ili različite poligone kojim će dijete razvijati te vještine (Davies, 2022).

„Dijete se ne može razvijati u „praznom“ prostoru, makar u sebi nosi unutarnji plan izgradnje“ (Schäfer, 2015:25). Prema tome Schäfer (2015) navodi da bez odgovarajućih poticaja, dijete je propustilo važno razdoblje učenja i trpjeti će čitav život posljedice tog zapuštanja. Unatoč tomu, Davies (2022) kao napomenu navodi da ukoliko se na primjer propusti razdoblje posebne osjetljivosti za čitanje, za njegovo pravilno usvajanje će biti potreban svjesniji trud, no dijete će naučiti čitati. To se može usporediti s odraslom osobom koja uči strani jezik.

Seitz i Hallwachs (1997) navode da je za Mariju Montessori prvih šest godina života izuzetno važno za razdoblja posebne osjetljivosti. Razdoblja posebne osjetljivosti za djecu rane dobi koje Davies (2022) navodi su razdoblje za jezik, red, detalje, usvajanje pokreta, istraživanje uz pomoć osjetila te maniri i oblici uljudnosti. Vrijeme razdoblja posebne osjetljivosti se razlikuje za svako dijete. „Razvoj djeteta pri tome obuhvaća različita područja: psihofizičko, intelektualno, socijalno-emocionalno, moralno i religijsko“ (Bašić, 2011: 207). Kada se govori o razdoblju posebne osjetljivosti za jezik djeca već s otprilike tri mjeseca moduliraju prve samostalne glasove (Schäfer, 2015). Djeca promatrajući naša usta, ponavljaju sve što kažemo, nakon toga dolazi do jezične eksplozije (Davies, 2022). Maria Montessori primijetila je kako djeca reagiraju uznemireno ukoliko dođe do promjene rutina, promjene mjesta gdje se neki predmet nalazio, promjene namještaja u tom slučaju govorimo o razdoblju posebne osjetljivosti za red (Schäfer, 2015).

3.5.5. NESVJESNI UPIJAJUĆI UM

Djeca usvajaju informacije iz okoline bez truda od rođenja do šeste godine života, što Maria Montessori naziva upijajućim umom. No, prema Montessori to iziskuje veliku odgovornost iz razloga što djeca s lakoćom ne upijaju samo jezik oko sebe, načine odnosa prema drugima i stvarima, već upijaju i negativna iskustva. Stoga moramo biti pozitivan uzor djeci. Primjerice, djeca mogu prepoznati naše osjećaje i stoga ako u nečem ne uspijevamo ne smijemo pokazivati frustraciju već tu situaciju iskoristiti da pokažemo djeci da ne moramo u svemu biti uspješni i pokazati da se vještine mogu unaprjeđivati (Davies, 2022).

3.5.6. SLOBODA I OGRANIČENJA

Montessori pedagogija ima određenu količinu popustljivosti i autokracije, što znači da postoje nekoliko pravila kako bi se djeca naučila odgovornosti i poštovanju, a uz to djeca u Montessori vrtićima i školama mogu slobodno birati što žele raditi sve dok ne ometaju druge i dok poštuju druge (Davies, 2022). Važno je omogućiti slobodu, ali unutar određenih granica. Pod slobodu se misli na slobodu kretanja, odabira, mišljenja, odlučivanja i unutrašnja sloboda (Dabić, 2020). „Kako bi se to postiglo, nužno je strogo izbjegavati zaustavljanje spontanog kretanja i nametanja, postupaka po tuđoj volji, osim ako se ne radi o nekorisnim i opasnim radnjama jer njih treba gušiti i uništavati“ (Montessori, 2023: 74).

3.5.7. SAMOSTALNOST I ODGOVORNOST

Pomozi mi da to učinim sam.“ Djeca žele biti samostalna i činiti više i doprinositi obitelji i društvu. „Neovisnoću dijete uči kako biti odgovorno za brigu o sebi, drugima i okolini“ (Davies, 2022: 19). Montessori navodi da ukoliko želimo postići cilj neovisnosti, prvi znaci slobode se moraju usmjeravati od najranijeg djetinjstva. Kada djeci „služimo“ činimo loše za njihov daljnji razvoj, odnosno dijete postaje ovisno o drugome, njegovi mišići slabe, mozak kržlja i vene (Montessori, 2023).

3.5.8. INDIVIDUALNI RAZVOJ

„Montessori pristup poštuje razlike u učenju i podržava individualni razvoj svakog djeteta“ (Davies, 2022: 20). Montessori pedagogija poštuje različitosti djece i njihovih

vremenskih sljedova pa tako i različitih načina učenja koji mogu biti vizualni, zvučni, taktilni ili kombinirani tipovi učenika (Davies, 2022).

3.5.9. POŠTOVANJE

Davies (2022) navodi kako Montessori učitelji imaju poštovanje prema djeci i odnose se prema njemu kao odrasloj osobi. Odgajatelji svoje poštovanje pokazuju načinom na koji komuniciraju s djetetom, poštivanjem njihovih različitosti i omogućavanjem slobode kretanja, biranja, ponavljanja, izražavanja osjećaja, mirovanja i sl. (Philipps, 2003). Montessori se zalagala za stvarne potrebe djece na način da im pruža slobodu razvijanja na najbolji mogući način u skladu sa sposobnostima (Seitz i Hallwachs, 1997). U Montessori pedagogiji se poštuju razvojni koraci i razdoblja posebne osjetljivosti (Seitz i Hallwachs, 1997).

3.5.10. PROMATRANJE

Osnova Montessori pristupa je promatranje. Montessori je svoju metodu utemeljila na promatranju djece i njihovih potreba i prema tome je pružala potporu za njihovo daljnje neometano djelovanje i razvoj (Buczynski, i sur., 2019). Odgojitelji svakodnevno promatraju i utvrđuju djetetove potrebe u svrhu poticanja daljnjeg razvoja (Dabić, 2020). Promatranjem pokušavamo saznati što nas zanima, pomaže nam shvatiti u kad dođe do razvojnih promjena (Davies, 2022). Kvalitetno pripremljenim poticajima odgajatelji usmjeravaju dječju pažnju na različite sadržaje kako bi upijali veću količinu informacija (Dabić, 2020).

4. PRIPREMLJENO OKRUŽENJE

4.1. NAČELO PRIPREMLJENOG OKRUŽENJA

Element Montessori pedagogije za koji možemo reći da je jedan od najvažnijih je prikladno pripremljena okolina, a čine je Montessori didaktički materijali i posebno ozračje sa suzdržanim Montessori odgajateljima (Philipps, 2003). U svim Montessori ustanovama pripremljena okolina je pedagoško- didaktičko načelo (Seitz i Hallwachs, 1997). Ono što čini jezgru pripremljene okoline su pomno osmišljeni didaktički materijali (Buczynski, i sur., 2019).

Prvi doživljaji koje dijete doživljava vezuju se uz materijalnu sredinu, što nas upućuje na prostorno- materijalni kontekst. Okruženje u kojem dijete boravi uvelike utječe na kvalitetu iskustva i čini ga ključnim izvorom učenja (Dabić, 2020). „M. Montessori je postavila izuzetno stroga mjerila za izgled okoline i ponašanje odraslih u Montessori ustanovama“ (Philipps, 2003:57). Pripremljena okolina za Mariju Montessori je ona okolina koja je prilagođena potrebama i sposobnostima djeteta. Primjerena je za djecu na način da zadovoljava njihove trenutne i stvarne potrebe. Kvalitetno pripremljena okolina igra ključnu ulogu u olakšavanju rada. Kad je djeci omogućeno samostalno djelovanje, neovisni su, tad se odgajatelj može posvetiti manjim skupinama ili pojedinom djetetu te pomaže tamo gdje je pomoć nužna. Ovakav način rada omogućava individualizirani pristup prema svakom djetetu (Philipps, 2003). Pripremljena okolina omogućava djeci slobodno izražavanje i na taj način nam otkriva potrebe i sklonosti koje su skrivene ili potisnute (Montessori, 2023). Kvalitetnom pripremom okoline, materijala i aktivnosti za dijete doprinosi pozitivnom razvoju (Dabić, 2020).

U Montessori ustanovama se ne nalaze samo igračke, već uključuje i širok izbor Montessori materijala i aktivnosti, koji su pažljivo odabrani prema djetetovi razvojnim potrebama i sposobnostima. Svi materijali djeci stoje dostupni na otvorenim ormarima. Djeca se mogu slobodno kretati po prostoru, birati materijale koje žele te raditi samostalno ili u suradnji s drugom djecom (Philipps, 2003). Ova sloboda kretanja i samostalnosti potiče djetetovu neovisnost, samostalnost, razvoj vještina donošenja odluka.

Montessori (2003) navodi kako okolina omogućuje djeci lakši put razvoja. Pripremljena okolina to čini tako što nudi snagu i sredstva za razvoj aktivnosti i smanjuje moguće prepreke. „Dio te okoline je i odrasla osoba; ona se treba prilagoditi potrebama djeteta, ali tako da mu ne predstavlja prepreku i da ga ne zamjenjuje u raznim djelatnostima koje dijete treba obaviti samo da bi dostiglo stanje zrelosti“ (Montessori, 2003:151). Montessori (2003)

naglašava kako je odrasla osoba u tom okruženju promatrač, opskrbljivač i podrška, a dijete djeluje samostalno.

4.2. MONTESSORI PROSTOR

Prostor je organiziran tako da djeci omogućava neovisnost, slobodno kretanje i odabiranje aktivnosti koje želi raditi. Prostor se uređuje po Montessori estetskim kriterijima, a u prostoru se nalaze stvarne slike iz prirode, slike iz života koje su bliske i važne djeci. Prostor svojom veličinom podržava zadovoljavanje dječjih potreba za sve vrste kretanja poput hodanja, plesanja. Namještaji koji se nalaze u prostoru poput stolova i stolica su veličinom i težinom prilagođeni djeci i njihovim mogućnostima, kako bi ih mogli samostalno nositi i premještati po želji (Philipps, 2003). Unutar prostora poželjno je uključivati biljke i po mogućnosti životinje o kojim se djeca zajedno s odgojiteljima brinu. Prisutnost biljaka i životinja omogućava djeci razvoj odgovornosti i brige o drugim živim bićima. Rad u vrtu u kojem djeca uzgajaju i brinu se o biljkama na način da ih zalijevaju, promatraju kako rastu, mijenjaju se, stvara priliku za učenje.

Sav pribor u prostoru ima svoje mjesto i nalazi se u otvorenim regalima koji su vidljivi i dostupni djeci. Važna je čistoća i pravilna složenost svakog pojedinog pribora. Pribori su pažljivo osmišljeni da budu odgovarajućih boja. U pripremljenom okruženju se nalazi po samo jedan primjerak pribora za pojedinu vježbu što doprinosi razvoju socijalnih vještina. Ukoliko je željen pribor zauzet, dijete može gledati i čekati, što doprinosi razvoju poštivanja i uvažavanja drugih i njihovog rada, razvijanje tolerancije, strpljenja i suradnje te gledajući drugog u radu, dijete stječe mnogo informacija (Philipps, 2003). Ukoliko ne želi čekati, dijete može izabrati neki drugi pribor, a tako razvija sposobnost privremene odgode zadovoljavanja svojih potreba (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Philipps (2003) navodi kako na ovaj način dijete uvježbava suočavanje s neispunjenim željama i nalaženjem drugih rješenja jer nas kroz čitav život prate iste.

Pravilo Montessori prostora je da se sav pribor nakon samog bavljenja njime, vrati na mjesto na kojem je bilo, u istom stanju u kakvom je nađen, kako bi drugo dijete moglo kasnije pravilno koristiti (Philipps, 2003). Ovo pravilo potiče djecu na održavanje reda i poštivanje samog pribora koji je zajednički.

4.3. MONTESSORI AKTIVNOSTI

Aktivnosti koje se odvijaju u Montessori ustanovama temelje se na razvoju djeteta u cjelini, promatranjem dolazimo do saznanja o djetetovim potrebama te prema njima odabiremo primjerenu aktivnost. Montessori aktivnosti su usmjerene na razvijanju jedne vještine. Mnoge aktivnosti imaju početak, sredinu i kraj što može djeci pružiti osjećaj mira. Svi materijali potrebni za aktivnosti su odvojene u posebnim košarama i pladnjevima. Prostori su uređeni tako da djeca imaju slobodu biranja aktivnosti kojom se bave.

„Kako djetetu pokazati aktivnost?“ Kod prikazivanja aktivnosti bitno ju je podijeliti na manje korake te je ponoviti više puta. Davies (2022) u svojoj knjizi navodi akronim SHOW (Slow Hands, Omit Words- Spori pokreti ruku, izbjegavajte riječi) koji objašnjava način na koji prikazivati djeci aktivnost, a on je da imamo spore pokrete da djeca mogu lakše pratiti te da pokušamo ne govoriti u isto vrijeme dok i pokazujemo.

Opća načela koja treba imati na umu tijekom pokazivanja aktivnosti prema Montessori pedagogiji:

1. Neka dijete vodi

Omogućiti djetetu dovoljno vremena da samo odluči koju će aktivnost. Dopustiti mu da ono predlaže i vodi aktivnost i poštovati djetetov tempo i interese.

2. Neka se bave aktivnošću koliko dugo žele

Važno je pustiti dijete, ne požurivati ga i ne prekidati njegovu duboku koncentraciju. Ukoliko oni zatraže našu pomoć, uskočiti i provjeriti kako možete pomoći.

3. Nemojte ispitivati dijete

4. Sklonite aktivnost kad završite

Uputiti dijete da nakon završene aktivnosti vrati sve na svoje mjesto, što ga uči da zadatci imaju početak, sredinu i kraj. Ukoliko je riječ o djetetu rane dobi, prvo pokazati gdje što stoji i uvesti ga u rutinu pospremanja.

5. Modelirajte, modelirajte, modelirajte

Djeca uče promatrajući ljude u svojoj okolini, stoga je važno unaprijed razmišljati na koji način svojim primjerom možemo postići da dijete uspješno nešto usvoji.

6. Dopustite bilo kakvu upotrebu materijala, ali prekinite kad se koriste neprimjereno

Djeca će istraživati i koristiti materijale na različite načine, no to nije razlog da ih prekidate ukoliko ne štete materijalu, sebi ili nekom drugom.

7. Prilagodite da biste zadovoljili njihovu razinu

Ukoliko primijetimo da je djetetu aktivnost prejednostavna ili preteška, možemo je prilagoditi na način da je olakšamo ili otežamo. Primjerice, kada dijete povezuje različite pojmove, možemo dodati još predmeta.

8. Poredajte aktivnosti na policama od najlakših do najtežih
9. Iskoristite ono što je dostupno
10. Budite oprezni s malenim i oštrim predmetima

4.3.1. KOORDINACIJA OČIJU I RUKU

Prema Davies (2022) primjeri aktivnosti koji razvijaju koordinaciju očiju i ruku su: aktivnosti spremanja/ odlaganja različitih predmeta, aktivnosti otvaranja i zatvaranja raznih spremnika i posuda, ploče bez magneta i elastične trake, matice i vijci, aktivnosti razvrstavanja predmeta po različitim kriterijima (boje, veličine, oblici), različite slagalice. Djeca nakon što navršše dvije godine i šest mjeseci mogu prepoznati koji je predmet samo prema dodiru, pa Davies (2022) kao primjer aktivnosti navodi stereognostičke vrećice i torbe. „Stereognozija je sposobnost prepoznavanja nekog predmeta samo opipom“ (Davies, 2022: 36).

4.3.2. GLAZBA I POKRET

Stvaranje zvukova instrumentima djeci je zabavno, stoga im možemo ponuditi različite instrumente koji se mogu tresti (zvečke, tamburin, kastanjete, praporci), udaraljke poput ksilofona i bubnjeva, puhačke instrumente (usna harmonika) te različite glazbene kutije koje se navijaju da bi stvorili melodiju (Davies, 2022). Kada govorimo o pokretu, djeci možemo pružiti različite oblike kretanja poput trčanja, skakanja, njihanja, držanje ravnoteže, udaranje i bacanje lopti i sl. (Davies, 2022).

4.3.3. PRAKTIČNI ŽIVOT (SVAKODNEVNE AKTIVNOSTI)

Davies (2022) navodi kako je Maria Montessori otkrila kako djeca žele sudjelovati u svakodnevnim aktivnostima poput odražavanja učionice te žele brinuti o sebi, drugima i okolišu. Montessori im je zato ponudila alate koji su bili prilagođeni djeci te su im te aktivnosti pomagale u učenju redoslijeda. Praktične svakodnevne aktivnosti u kojim djeca mogu pomoći su: briga o biljkama, priprema hrane, čišćenje, briga o kućnim ljubimcima, odijevanje. Kroz takve aktivnosti dijete se uči preuzimati odgovornost, razvija nove vještine te razvija finu motoriku. Te aktivnosti ih poučavaju vještinama potrebnim za samostalnu brigu o sebi, o svojoj okolini i o drugim ljudima (Dabić, 2020). Dijete stječe osjećaj sreće i zadovoljstva što doprinosi obitelji i to utječe na rast samopouzdanja.

4.3.4. UMJETNOST I RUKOTVORINE

„Za malu su djecu umjetničke aktivnosti prilika za samoizražavanje, kretanje i susretanje s različitim materijalima. Proces ima prednost nad proizvodom“ (Davies, 2022: 44). Kad se radi o umjetničkim aktivnostima i rukotvorinama, Montessori učitelji izbjegavaju davanje uputa i izbjegavaju korištenje bojanki zbog kojih djeca moraju „ostati unutar okvira“. Umjesto uputa djeci možemo dati povratne informacije i ohrabrenje.

4.3.5. JEZIK

Djecu imamo priliku izložiti bogatom jeziku koji će oni bez truda upiti. Praktičan pristup učenja jezika je da omogućimo djetetu da drži predmet u ruci i imenuje isti. Možemo izraditi kartice s različitim predmetima te kartice s riječima. Djeci čitanje knjiga predstavlja veliku radost, stoga je važno potražiti zanimljive knjige s temom koje su njima bliske (Davies, 2022).

4.4. MONTESSORI MATERIJAL

Montessori materijali su posebno osmišljen didaktički materijal koji je M. Montessori razvila na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom. Izbor ovog materijala je temeljen na psihološkim pokusima Itarda i Sequina u pokušaju odgajanja slaboumne i mentalno slabije djece (Montessori, 2023). U izradi materijala i u izboru sirovine pomogao joj je Albert Nienhuis (Philipps, 2003). Materijali su izrađeni od prirodnih materijala poput drveta, metala, kože, stakla.

Montessori (2023) navodi osnovna zajednička svojstva svega onoga što okružuje dijete u odgojnoj okolini. Prvo svojstvo je kontrola pogrešaka, nastoji se da svi materijali sadrže kontrolu pogreške. Primjerice, umetaljke koje su drveni stalci imaju rupe u koje se umeću valjci različitih veličina i visina. Svaki ima svoje određeno mjestu te ukoliko dijete pogriješi, jedan od valjaka ostaje bez mjesta, što ukazuje na grešku. Drugo svojstvo je estetika, odnosno privlačnost predmeta. Djeca se priklanjaju predmetu koji u tom trenutku odgovara njihovoj potrebi, zato su važne boje, blistavost, sklad oblika predmeta. Treće svojstvo materijala je aktivnost. Nije dovoljno da je djetetu aktivnost privlačna i zanimljiva, već koliko taj predmet djetetu pruža motoričke aktivnosti. Da bi omogućili dužu zaokupljenost potrebno je da su dijelovi maleni, da ih može premještati, spajati i vraati na njihovo mjesto. Četvrto svojstvo su granice, materijal treba 'količinski ograničiti'. Djetetu je potrebno da ga materijal vodi cilju i novim otkrićima.

Svaki pribor se nalazi na posebnim pladnjevima, a cilj takov slaganja je preglednost i omogućava djetetu samostalno manipuliranje predmetom. Pladnjevi s materijalom se nalaze na otvorenim policama koje su veličinom prilagođene djeci što im omogućava samostalno uzimanje i vraćanje pladnja na njegovo mjesto. Svi materijali na pladnju moraju biti uredno složeni i nakon svakog korištenja se mora sve vratiti onako kako je bilo da ih drugo dijete može koristiti. Ukoliko se radi o materijalu koje dijete ne može prenijeti, može tražiti pomoć od odgajatelja, ali i od starije djece koja se na taj način osjećaju korisno i čime stječu samopouzdanje (Dabić, 2020).

Maria Montessori je materijal podijelila prema različitim područjima:

1. Materijal s kojim se provode vježbe za praktičan život
2. Osjetilni materijal
3. Materijal za matematiku
4. Materijal za jezik
5. Materijal za svemirski odgoj

Dr. Montessori je naglašavala kako je njen materijal „ključ koji otvara vrata u svijet“, odnosno preko njega djeca spoznaju veze i odnose koji su prisutni u svijetu i preko ručnog rada, ponavljanjem i osjetilnim iskustvom spoznaju sam svijet (Seitz i Hallwachs, 1997). Materijal je osmišljen kako bi omogućili djeci da istražuje i uči kroz praktično iskustvo.

4.4.1. VJEŽBE ZA PRAKTIČAN ŽIVOT

Djeca svakodnevno promatraju odrasle u okolini kako se brinu jedni o drugima, ali i o stvarima oko sebe. Kako bi djeci omogućili razvijanje samostalnosti i odgovornosti trebamo im pružiti mogućnost u sudjelovanju u obavezama. Da bi to bilo uspješno sve stvari trebaju biti prilagođene veličinom djeci. Također, važno je da odgajatelj pravilno pokaže izvođenje vježbe (Seitz i Hallwachs, 1997). Vježbe praktičnog života prema Hrvatskom Montessori društvu predstavljaju:

- početne vježbe (uključuju poticanje samostalnosti u svakodnevnom životu, na primjer samostalno hodanje po stepenicama, otvaranje i zatvaranja vrata, nošenje stolca...),
- brigu za samog sebe (pranje ruku, odijevanje, čišćenje robe, zakopčavanje i vezanje..),
- brigu za okolinu (rad u vrtu, brisanje prašine, čišćenje i pranje, briga o životinjama..) i
- vježbe vezane sa životom u zajednici (pozdravljanje ljudi, postavljanje stola, zamolbe, isprike, zahvale...).

4.4.2. OSJETILNI MATERIJAL

Kad se govori o osjetilnim materijalima, oni su napravljeni tako da se odnose na jedno osjetilo, no to nije razlog da se djeci ne dopusti istraživanje svih mogućnosti kojeg materijal nudi. Usmjerenost na jedno osjetilo omogućava intenzivniju koncentraciju. Koristeći materijal za razvoj osjetila pomaže djetetu shvatiti ono što vidi, osjeća i čuje (Philipps, 2003). Prema Mariji Montessori osjetilni materijal zbog jednostavnosti ima umirujući karakter. „Osjetilni materijal nije dakle primarno namijenjen odgoju kreativnosti, nego djetetu nudi konkretne mogućnosti da stekne točnije, uređenije i svjesnije iskustvo. Sposobnost razlikovanja se razvija i dijete preko osjetilnih dojmova spoznaje zakonitosti i samu bit stvari“ (Seitz i Hallwachs, 1997:77). Primjerice, postoji materijal koji se sastoji od deset crvenih šipki crvene boje, a različite veličine. Tada dijete uočava razliku u dužini, ali da je oblik svih jednak i da se ne mijenja (Seitz i Hallwachs, 1997). Vježbe za osjetilni materijal su podijeljene na skupine koje potječu razvoj osjeta za: vid, opip, njuh, okus, sluh (Dabić, 2020). Odgajanjem osjetila možemo otkriti i ispraviti eventualne nedostatke poput gluhoće i kratkovidnosti koje i danas u obrazovnim ustanovama prolaze nezapaženo (Montessori, 2023).

4.4.3. MATERIJAL ZA MATEMATIKU

Zanimanje za brojke većina djece pokazuje u predškolskoj dobi. Brojke su složene, a u njihovom razumijevanju pomaže Montessori materijal. Ovaj materijal pomaže djetetu da konkretno i osjetilno shvati brojne veličine (Dabić, 2020). „Zlatne kuglice“ su matematički materijal koji se sastoji od staklenih zlatnih kuglica. Preko njih dijete spoznaje strukturu decimalnog sustava (Seitz i Hallwachs, 1997).

4.4.4. MATERIJAL ZA JEZIK

Maria Montessori je u svojoj prvoj dječjoj kući (Casa dei Bambini) pokazala kako mala djeca, čiji su roditelji nepismeni, spontano mogu naučiti čitati i pisati pomoću Montessori materijala. Razdoblje posebne osjetljivosti za jezik traje u periodu od druge do šeste godine (Hrvatsko Montessori društvo). Materijal za jezik je povezan s osjetilnim materijalom. Slova na grubom, hrapavom papiru su najpoznatiji materijal za jezik. Dijete vrhovima prstiju prelazi preko slova i doživljava oblik slova. Montessori je smatrala da je važno da „iskuse“ pojedino slovo pa se onda slažu u riječi i rečenice (Seitz i Hallwachs, 1997). U materijal za jezik spadaju mnogi didaktički materijali poput metalnih okvira, slovarica, slova od brusnog papira (Dabić, 2020). Indirektne mogućnosti poticanja razvoja govora je kroz svakodnevne rutine, kroz razgovor, imenovanje predmeta, recitacije, pjesmice i slično (Hrvatsko Montessori društvo).

4.4.5. MATERIJAL ZA SVEMIRSKI ODGOJ

Materijal za svemirski odgoj Maria Montessori razvila je s ciljem da djeca razviju svijest o svijetu koji ih okružuje te da stvore kontakt s njim. Njegovom razvoju je najviše pomogao njen boravak u Indiji (Hrvatsko Montessori društvo). Drugi naziv je materijal za kozmički odgoj te pokriva široko područje vezano za same ljude, kulture, biljke, životinje, umjetnost, svemir itd. (Dabić, 2020). Materijal za svemirski odgoj uključuje učenje, istraživanje i otkrivanje znanja o zemljopisu, geologiji, kemiji, biologiji, fizici, astronomiji, povijesti i sl. Pribor za kozmički odgoj su: globusi, karte, zastave, povijesne priče, herbarij, puzzle životinja i njihovih staništa, priče o dobru i zlu, Sunčev sustav, rad na multimedijском računalu (Philipps, 2003). Djeci se omogućavalo razumijevanje povezanosti unutar svijeta (Seitz i Hallwachs, 1997).

4.5. ULOGA MONTESSORI ODGAJATELJA U PRIPREMLJENOM OKRUŽENJU

„Odrasli ne mogu formirati djecu po svojoj volji, jer jedan čovjek ne može stvoriti drugoga – kaže Montessori. Ali odrasli mogu pedagoški oblikovati okruženje u kojemu se dijete slobodno kreće, razvija i upoznaje svoje mogućnosti“ (Bašić, 2011: 207). Montessori je vjerovala da stvaranjem poticajnog okruženja doprinosimo djetetovom razvoju, a ne izravnim formiranjem djeteta.

„Uloga Montessori odgajatelja ne može se odigrati, ona mora biti proživljena i izvirati iz nutrine osobe. U odnosu Montessori odgojitelja i djeteta vlada obostrana suradnja, to je odnos u kojem nema pobjednika i pobijeđenih, nego samo ljudi koji žele živjeti u skladu“ (Philipps, 2003:70). Montessori odgajatelji su istinski zainteresirani za potrebe djece i na njih nastoje pravodobno odgovoriti.

Montessori smatra da samo studiranje nije dovoljno za pripremu za rad, potrebno je ustrajno proučavanje sebe i svojih nedostataka (Philipps, 2003). Garmaz i Tomašević (2018) navode da Montessori odgajatelj mora provoditi osobnu, stručnu i unutrašnju pripremu. Montessori zahtijeva od odgojitelja pripremu koja se sastoji od samoispitivanja i odricanja od diktature, dakle mora učiti biti smiren. No, to ne znači da će se djeci sve dopuštati, odgajatelji ne smiju zaboraviti svoju zadaću, a to je odgajanje djece (Philipps, 2003).

Prema Montessori, odgajatelji se najprije moraju složiti sa stavom da nisu oni nadmoćniji, da nisu oni ti koji postavljaju i oblikuju odgojno-obrazovni proces. Način rada u Montessori pedagogiji zahtijeva promjenu perspektive, gdje više nije odgajatelj u središtu, nego dijete

(Bašić, 2011). Dijete treba uzor i pomoć drugih ljudi kako bi postalo „graditelj samog sebe“ (Bašić, 2011). Montessori, odrasle i dijete postavlja u odnos povezanosti i distance, odnosno odgajatelj daje djetetu dovoljno slobodnog prostora, bez uplitanja u djetetove aktivnosti, a time pokazuje poštovanje prema djetetovim aktivnostima (Bašić, 2011). Prema Bašić (2011) ovakav način odnosa pokazuje tri osobine odgajatelja:

1. strpljivost
2. poštivanje djeteta
3. ljubav

Od iznimne važnosti je da Montessori odgajatelji, učitelji budu svjesni da djeca upijaju svako ponašanje, izgled, gestikulaciju, mimiku, izbor riječi, ali i sam ton glasa odrasle osobe. Shodno tome, odrasli moraju uskladiti svoja ponašanja (Garmaz i Tomašević, 2018). Moraju razvijati i sposobnost indirektnog vođenja koja podrazumijeva dopuštanje djetetu da samo odlučuje i postaje neovisno, no pri tome djetetu je potrebna podrška u obliku pohvale i poticaja i ponuditi raznolike mogućnosti biranja (Philipps, 2003). Najbolja pomoć Montessori odgajateljima za indirektno vođenje razvoja djeteta je opažanje. Samim opažanjem, bit će lakše pripremit okolinu koja mora nuditi raznolike poticaje. „Montessori odgajatelj opaža:

- naklonosti pojedinog djeteta
- kontakte pojedinog djeteta s drugom djecom
- probleme pojedinog djeteta s drugom djecom
- strahove djeteta
- probleme s određenim priborom
- ponašanje pri dolasku i odlasku
- koncentraciju i ustrajnost
- govorni razvoj i užitak u govoru
- navike pri jelu
- odnose djeteta s obitelji“ (Philipps, 2003:68).

Važno je da je uključen i individualni rad u kojem odgajatelji ne nameću načine rada i ne inzistira na ispravljanju grešaka. Promatrajući djecu, upoznaje djetetove potencijale i na taj način izrađuje individualizirani plan razvijanja tih potencijala i priprema okolinu i uvjete da dijete kroz svoju aktivnost samostalno dolazi do znanja (Buczynski i sur., 2019). Odgajatelji se u tim situacijama povlače i strpljivo čekaju i potiču dijete na daljnje aktivnosti kako bi sami uočili grešku. „Dijete ne smije osjetiti da je učitelj „iznad“ njega. Učitelj treba biti veza između didaktičkog materijala i djeteta“ (Matijević, 2001: 39). Montessori odgajatelji se smatraju

mostom između djeteta i okoline. Potrebno je dobro poznavanje materijala sa točnom tehnikom predstavljanja materijala i postupanja s djetetom kako bi ga učinkovito vodila. Teorijska znanja odgajatelja su korisna no samo iskustvom će steći načine da se prilagođava pojedincima, odnosno da djeci kojoj je nešto prejednostavno učini izazovnim, a djeci kojoj je preteško, olakša. Osim, što dijete odgajatelji dovodu u odnos s materijalom, upoznaju ga i sa redom u okolini. Upoznaju ga s organizacijom okoline, da svaki predmet ima svoje mjesto s kojeg ga slobodno uzima i nakon korištenja vraća (Montessori, 2023).

„Montessori odgajatelj mora biti vedra, vesela i dobro raspoložena osoba, nježna, suzdržana, pažljiva u govoru i kretnjama, mirna, strpljiva, čista i uredno odjevena“ (Philipps, 2003: 69). Nadalje, dosljednost se navodi kao jedno od najvažnijih osobina Montessori odgajatelja. Kad se odgajatelj dosljedno ponaša i jasno reagira tad djeca usvajaju granice. Odnosno, djeca svoje ponašanje prilagođavaju ponašanju odraslih (Philipps, 2003). Montessori odgajatelj mora imati povjerenja u djecu. Često se događa da djecu želimo zaštititi od suočavanja s pogreškama ili teškim situacijama, no na taj način djeci uklanjamo iskustvo nošenja s takvim situacijama. Također, važno je da odgajatelji budu svjesni da i sami griješe i da pokazuju djeci da je ispravljanje greške normalan dio učenja. Kada odgajatelji pokazuju da sami pogriješe i da se mogu ispraviti, šalju poruku djeci da je u redu napraviti grešku, prepoznati je i potruditi se ispraviti istu.

5. ZAKLJUČAK

Pedagogija Marie Montessori polazi od pogleda na dijete kao samostalno biće čiji život ne započinje rođenjem, već započinje začecem. Smatrala je da je rano djetinjstvo u razdoblju od rođenja do šeste godine izuzetno važno. Tijekom prvih šest godina uočila je da se izmjenjuju razdoblja posebne osjetljivosti. Razdoblja posebne osjetljivosti se opisuju kao trenutak kada je dijete raspoloženo za učenje neke vještine ili koncepta i tada se događa s lakoćom i bez napora. Uloga odgajatelja tada je da promatra dijete i ponudi odgovarajuće poticaje i aktivnosti. Cilj Marie Montessori i njene pedagogije je sloboda i slobodan čovjek, a pripremljeno okruženje u Montessori pedagogiji ima ključnu ulogu u podržavanju samostalnosti i prirodnog razvoja djeteta. Kroz estetski privlačan i organiziran prostor, djeca imaju slobodu kretanja i pristup materijalima. Strukturirani slijed aktivnosti i mogućnost izbora omogućuju djeci da razvijaju vještine na različitim područjima. Kroz pripremljeno okruženje, djeca razvijaju samodisciplinu, odgovornost i suradnju s drugim. Briga o prostoru i materijalima postaje dio njihove svakodnevnice, dok interakcija s drugima potiče socijalne vještine i empatiju. U konačnici, u Montessori pedagogiji, odrasli koji su prisutni kao podrška, vodiči i pripremljeno okruženje stvaraju poticajno okruženje u kojem djeca mogu samostalno istraživati, učiti i razvijati svoje potencijale i vještine u skladu sa svojim interesima.

SAŽETAK

Montessori pedagogija, razvijena od strane Marije Montessori, naglašava važnost stvaranja prostora koji je estetski privlačan, organiziran i prilagođen potrebama djeteta. Maria Montessori je pedagoginja koja je djelovala početkom prošlog stoljeća, ali njena je pedagogija aktualna i dan danas. U prvom dijelu rada prikazane su temeljne pretpostavke i načela Montessori pedagogije, a drugi dio rada prikazuje važnost pripremljenog okruženja i didaktičkih materijala koji su pažljivo odabrani. Zadnji dio rada je posvećen ulozi odgajatelja u Montessori ustanovama te njihovoj ulozi u pripremljenom okruženju. Pripremljeno okruženje omogućuje djeci slobodu kretanja, pristup prikladnim materijalima i strukturiran slijed aktivnosti. Materijali u pripremljenom okruženju su posebno osmišljeni didaktički materijali koji je M. Montessori razvila na temelju svojih opažanja djece i iskustva u radu s djecom. Veliku važnost u Montessori pedagogiji ima i odgajatelj koji mora biti spreman povući se, promatrati dijete, zatim uočiti djetetove interese i prema njima pripremati okolinu pomoću koje djetetu pomaže u razvoju.

Ključne riječi: didaktički materijal, dijete, Maria Montessori, odgojitelj

SUMMARY

Montessori pedagogy, developed by Maria Montessori, emphasizes the importance of creating a space that is aesthetically appealing, organized and adapted to the needs of the child. Maria Montessori is a pedagogue who worked at the beginning of the last century, but her pedagogy is still relevant today. The first part of the paper presents the basic assumptions and principles of Montessori pedagogy, and the second part of the paper shows the importance of a prepared environment and carefully selected didactic materials. The last part of the paper is dedicated to the role of educators in Montessori institutions and their role in the prepared environment. A prepared environment allows children freedom of movement, access to suitable materials and a structured sequence of activities. The materials in the prepared environment are specially designed didactic material that M. Montessori developed based on her observations of children and experience working with children. The educator is also very important in Montessori pedagogy, who must be ready to stand back, observe the child, then notice the child's interests and prepare the environment according to them to help the child develop.

Keywords: child, didactic material, educator, Maria Montessori

Literatura

1. Bašić, S. (2011). Modernost pedagoške koncepcije Marije Montessori. *Pedagogijska istraživanja*, 8 (2), 205-214. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/116671>
2. Britton, L., Dawidowsky, L. (2000). *Montessori učenje kroz igru: za djecu od 2 do 6 godina: priručnik za roditelje*. Hena com.
3. Buczynski, N., Đorđevski, D. B., Krušelj, A., Grgić, H. K., Lovčanin, I., Grbić, D. O., i Rozinger, Z. (2019). *Montessori škrinjica: priručnik za učitelje, odgajatelje i roditelje*.
4. Dabić, K. (2020). *Osjetilima i pokretima kroz djetinjstvo-Kako primijeniti Montessori metode u odgojno-obrazovnom procesu djeteta, Priručnik za odgojitelje i roditelje*. Zagreb, Vlastita naklada
5. Davies, S. (2022). *Montessori dijete – Vodič za roditelje znatizeljnih i odgovornih ljudskih bića*. Split: Harfa d.o.o.
6. Dječji vrtić Montessori dječja kuća- Split, <https://www.dv-montessori-djecjakuca.hr/>. Pristupljeno 21. svibnja 2023.
7. Garmaz, J., Tomašević, F. (2018). Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odnoga prema Montessori pedagogiji. *Služba Božja: liturgijsko-pastoralna revija*, 58(4), 443-464. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/212681>
8. Jurčić, M., Markić, I. (2011). Pedagoško-didaktička koncepcija, organizacija i praksa u Montessori školi. U H. Ivon, L. Krolo, B. Mendeš (ur.), *Pedagogija Marije Montessor – poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma: znanstvena monografija*. (str. 167- 178). Split: Dječji vrtić Montessori dječja kuća, Udruga Montessori pedagogije.
9. Matijević, M. (2001). *Alternativne škole-didaktičke i pedagoške koncepcije*. Tipex, Zagreb.
10. Montessori, M. (2003). *Dijete: tajna djetinjstva*. Akademija za razvojnu rehabilitaciju.
11. Montessori, M. (2023). *Otkriće djeteta*. Zagreb: Salesiana
12. Montessori pedagogija u Hrvatskoj, Hrvatsko Montessori društvo <https://hrmdrustvo.hr/> Pristupljeno 5. svibnja, 2023.

13. MZOS, (2014). Nacionalni kurikulum za rani predškolski odgoj i obrazovanje. Preuzeto s <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-ipredskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> 21. Pristupljeno 21. svibnja, 2023.
14. Polk Lillard, P., Lillard Jessen, L. (2022). *Montessori od prvoga dana*. Zagreb: Stilus knjiga
15. Philipps, S. (2003). *Montessori priprema za život – odgoj neovisnosti i odgovornosti*. Zagreb: Naklada Slap
16. Rajić, V. (2011). Razvojne faze djeteta i obrazovna postignuća u Montessori pedagogiji. U H. Ivon, L. Krolo, B. Mendeš (ur.), *Pedagogija Marije Montessori – poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma: znanstvena monografija*. (str. 155- 166). Split: Dječji vrtić Montessori dječja kuća, Udruga Montessori pedagogije.
17. Schäfer, C. (2015). *Poticanje djece prema odgojnoj metodi Marije Montessori: priručnik za odgojitelje i roditelje*. Golden marketing-Tehnička knjiga.
18. Seitz, M., Hallwachs, U., (1997). *Montessori ili Waldorf?*, Zagreb: Educa
19. Wikefeldt, U. (2011). Maria Montessori – holistički pristup životu. U H. Ivon, L. Krolo i B. Mendeš (ur.), *Pedagogija Marije Montessori – poticaj za razvoj pedagoškog pluralizma: znanstvena monografija*. (str. 47-57). Split: Dječji vrtić Montessori dječja kuća, Udruga Montessori pedagogije.

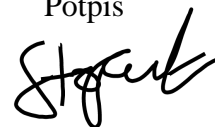
SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Korina Stojanov, kao pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišne prvostupnice Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mojega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, srpanj 2023.

Potpis

Izjava o pohrani i objavi ocjenskog rada
(završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - podcrtajte odgovarajuće)

Student/ica: Korina Stojanov

Naslov rada: Pripremljeno okruženje- sastavnice Montessori pedagogije

Znanstveno područje i polje: Društvene znanosti, Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): doc. dr. sc. Branimir Mendeš

Komentor/ica rada (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje): Iskra Tomić Kaselj

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

doc. dr. sc. Branimir Mendeš,

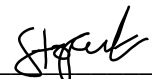
izv. prof. dr. sc. Ivana Visković

asistent Iskra Tomić Kaselj

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog ocjenskog rada (završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada - zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Kao autor izjavljujem da se slažem da se moj ocjenski rad, bez naknade, trajno javno objavi u otvorenom pristupu u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o visokom obrazovanju i znanstvenoj djelatnosti (NN br. 119/22).

Split, 3. srpanj 2023.

Potpis studenta/studentice:

Napomena:

U slučaju potrebe ograničavanja pristupa ocjenskom radu sukladno odredbama Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima (111/21), podnosi se obrazloženi zahtjev dekanici Filozofskog fakulteta u Splitu

IZJAVA O LEKTURI

Ja, Nives Marić, prof. hrvatskog jezika i književnosti izjavljujem da je rad naslova “Pripremljeno okruženje – sastavnice Montessori pedagogije“ autora/ice Korine Stojanov lektoriran prema pravilima hrvatskoga jezika.

Datum

5.srpnja 2023.

Potpis lektora

Nives Marić